

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 20 februari 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om dopning på idrottsforum.org

Dopning, som ju har en framskjuten plats i samtida idrottspolitisk och idrottsvetenskaplig diskussion och debatt, är inte i sig ett modernt fenomen, en missuppfattning man ofta stöter på och som sannolikt förklaras av det faktum, som Björn Sandahl lyfter fram i den här recensionen, att idrottshistoriker inte i större utsträckning beforskat dopningen historia. Sandahl, som själv nyligen inledde ett forskningsprojekt om dopningens svenska historia, glädde sig således när han fick sig tillsänt *A History of Drug Use in Sport 1876-1976: Beyond Good and Evil* (Routledge) av Paul Dimeo, lärare och forskare vid Department of Sport Studies, University of Stirling. Dimeo tar sig an dopningen utifrån delvis nya utgångspunkter i det att han försöker komma ifrån demoniseringen av dopningsmedelsproducenterna och -brukarna och glorifieringen av antidopningsförespråkarna. Han når också en bit längre än man tidigare gjort när det gäller att förstå dopningens plats i idrotten – trots att, vilket vår recensent djupt beklagar, Dimeos historieskrivning slutar 1976, som ju allmänt anses vara den moderna – professionella, kommersiella, medieanpassade – idrottens födelseår.

Dopningens tidiga historia

Björn Sandahl

Södertörns högskola

*Paul Dimeo***A History of Drug Use in Sport 1876-1976: Beyond Good and Evil**

153 sidor, hft.

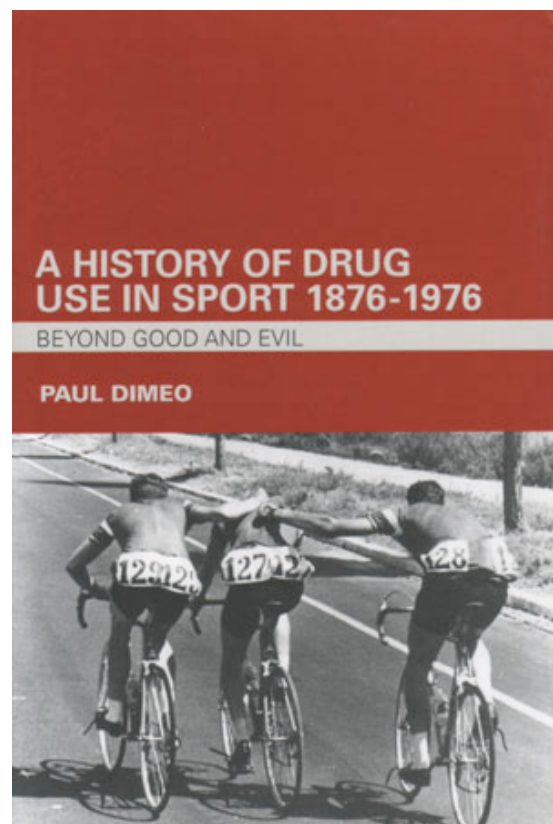
Abingdon, Oxon: Routledge 2008

ISBN 978-0-415-35772-2

Utan att förhäva sig kan man påstå att dopningen i dagsläget är en av de mest omdiskuterade och uppmärksammade frågorna inom idrotten, både på elit- och motionsnivå. I massmedia pågår mer eller mindre dagligen debatter om de prestationshöjande medlen och de individer som förmodas bruka dem. Nu har en ny bok publicerats som har ambitionen att förklara hur dopningen kom att få en sådan betydelse som idrottsproblem.

Inom medicinsk forskning finns en lång tradition av forskning om prestationshöjande preparat och den beteendevetenskapliga forskningen har under de senaste decennierna också i flera studier uppmärksammat frågan. Inom mitt eget fält, historia, är det dock sämre bevänt med studier om idrott och prestationshöjande preparat. Därför är det särskilt glädjande när det väl kommer en ny studie i ämnet. Denna gång är det den brittiske forskaren Paul Dimeo som presenterar en övergripande studie av dopningsfrågans historia, från 1876-1976.

Dimeo tar sin utgångspunkt i polemik mot vad han kallar "problemet dopning". Med detta menar Dimeo den i många forskningsprojekt vedertagna uppfattningen att dopningen skall betraktas ett problem som måste hanteras på olika vis. De som är bekanta med dopningsforskningen känner lätt igen resonemanget. Många forskare tenderar, som bokens titel också antyder, att fastna i dikotomin de "goda" anti-dopningskämparna mot de "onda" dopningstillverkarna och -brukarna. I bokens första kapitel tar sig Dimeo an frågeställningar av det här slaget. Han

konstaterar att flera forskare med den här typen av ingång lider av metodologiska och källkritiska svagheter. Exempelen han tar upp är mycket talande och visar väl på de svårigheter dopningsforskningen lider av genom att många av de aktiva forskarna också har förbindelser till olika organisationer med uttalade intressen i antidopning.

Kapitel ett till tre utgör bokens första del, som fokuserar utvecklingen fram till 1945. Kapitel 1 utgör den inledning som just redogjorts för. I kapitel två får vi följa utvecklingen mellan 1876 och 1920. Dimeo konstaterar, trots att han erkänner att empiriska data från denna period är bristfälliga, att den mytbildning som finns om perioden som en gyllene era för talangbaserad tävlan knappast håller för en vetenskaplig prövning. Han visar både på den vetenskapliga utvecklingen under denna period och vetenskapens tilltagande intresse för hur "hjälpmedel" kunde bidra till fysiska prestationer, och på exempel där bland annat alkohol, syre och kokain använts i syfte att ge förbättrade idrottsliga prestationer.

I kapitel tre följs utvecklingen från 1920-1945. Här identifierar Dimeo de första tecknen på att dopningen är på väg att utvecklas till en internationell idrottsfråga, dels genom att en internationell debatt inleds, dels genom att den Internationella olympiska kommittén tar upp frågan. Dimeo visar också hur vetenskapen får en allt tydligare roll i utvecklandet och testandet av nya preparat, där vetenskapsmannen blev en mellanhand mellan idrottaren och preparatet och där deras insatser också i flera fall ledde till att preparatet lanserades som en kommersiell produkt. Detta experimenterande blomrade ut under andra världskriget då hänsynen till de vanligtvis militära testpersonernas hälsa var mindre än vad den skulle ha varit under fredstid med civila försökskaniner. Dimeo menar att denna period grundlade mycket av det som skulle komma senare och att särskilt amfetaminet under denna period fick sitt genombrott, både i idrotten och inom andra sektorer i samhället.

Med kapitel fyra börjar bokens andra del, som utgår ifrån en tematisk snarare än kronologisk disposition. Kapitel fyra fokuserar amfetaminets roll inom idrotten under perioden 1945 och 1976. Här beskrivs den process som gjorde amfetaminet till den mest utbredda drogen under perioden och både det andra världskriget och de olympiska spelens utveckling under perioden anges som viktiga delförklaringar. Här beskrivs också den attitydförändring som inträffade under 1960-talet. Opinionen både inom och utanför idrotten blev alltmer negativ gällande bruket av prestationshöjande preparat, vilket ledde till att den tidigare relativt liberala hanteringen av frågan kom att förändras. När kritiken ökade kom dopningen i allt högre grad att ske i lönnedom.

Det femte kapitlet gör motsvarande genomlysning av bruket av anabola steroider mellan 1945-1976. Återigen förs andra världskriget fram som en förklaring, men denna gång med en brasklapp: Dimeo framför här ståndpunkten att man historiskt alltför lättvindigt givit Nazi-Tyskland och Sovjetunionen "skulden" för utvecklingen av steroiderna när det samtidigt funnits företrädare för samma process i Västeuropa och USA. Dimeo beskriver utvecklingen som en epidemi inom idrotten och med avsevärt mer betydelsefulla konsekvenser då steroidernas effekter var än mer påtagliga än anfetaminets.

Detta för Dimeo till antidopningsfrågan, vilken upptar kapitel sex och sju. Kapitel sex handlar om antidopningens utveckling till 1965, kapitel sju om perioden därefter till 1976. Författaren beskriver anti-dopningsarbetet som ett inledningsvis naivt och misslyckat projekt. Processen inleds på 1950-talet, men enligt författaren var det faktum att anti-dopningsarbetet leddes av vetenskapsmän kontraproduktivt. Man hade därmed ett tämligen svart-vitt förhållningssätt till dopning och framhävde, enligt Dimeo, snarast det faktum att preparaten fungerade. Dimeo menar att detta förhållande snarast ledde till kontraproduktiva effekter ur antidopningens hänseende.

Istället menar Dimeo att 1960-talet utgör den egentliga startpunkten för anti-dopningsarbetet. Under denna period sker en vetenskaplig utveckling som med tiden också ledde till genombrott i testmetodiken. Samtidigt började nationella organ och internationella idrottsorgan att förbjuda bruk och testa förekomst av prestationshöjande medel. Dimeo menar att denna period grundlade det "de goda" mot "de onda"-perspektiv som allt sedan dess komplicerat både anti-dopningsarbetet och forskning om frågan som sådan.

I bokens sista kapitel summerar Dimeo sina resultat. Han menar att de samverkande processerna där droger introduceras, idrottens vetenskapliggörande, vetenskapens utveckling och det växande anti-dopningsmotståndet, genererar den dikotomiska situation där dopning och anti-dopning beskrivs i termer av ont och gott av såväl idrottsförespråkare som av representanter för massmedia och vetenskap. Dimeo vänder dock denna förklaring mot idrotten själv och menar att problemet inte beror på regelbrytare som söker sig in i idrotten utan på idrottens egen interna logik. Här menar Dimeo främst att anti-dopningsförespråkarna helt har saknat ett realistiskt alternativ till bruket av prestationshöjande medel. Utgångspunkten har varit ett 1800-talsperspektiv med en idealiserad amatöriddrott som aldrig existerade, ens i sin egen tid, och därför var antidopningsarbetet, enligt Dimeo, dömt att misslyckas.

Överlag är Dimeos framställning lyckad. Han tar sig an en komplicerad och omfattande fråga på ett överskådligt vis och presenterar resultat och slutsatser som är både nya och övertygande. Disponeringen av kapitlen är i alla stycken inte logisk utan följer flera modeller, men är funktionell. En annan fördel är att Dimeo undviker schablonartade och svepande svar på de frågor han försöker besvara. Istället problematiserar han själva utgångspunkterna i

dopningsfrågan. Resultatet är övertygande och tillför nya aspekter i förståelsen av frågan.

Allt är dock inte oproblematiskt med studien. Tidsavgränsningen för boken känns inte naturlig. Exempelvis utgör 1976 en brytpunkt för både idrotten och dopningsfrågan. Vid denna tidpunkt började idrotten professionaliseras och kommersialiseras i en takt som ingen räknat med. Pengar flödade in i systemet genom allt generösare avtal för exempelvis sändning av television. Detta ökade incitamenten för dopning. Samtidigt började anti-dopningsförespråkarna ta in på avståndet till de som dopade sig. Det blev möjligt att testa för nya preparat. Ett märkligt sammanträffande är att tester av anabola steroider infördes just 1976 i de Olympiska spelen. Detta exemplifierar det olämpliga i att avsluta undersökningen just detta år.

Dessa processer omfattas inte av Dimeos studie. Detta är ej heller syftet eller något författaren kan klandras för, men konsekvensen är att boken ej tar ett helhetsgrepp på dopningsfrågan. Ensam ger den inte en övergripande bild av hela processen, vilket gör den svåränvänd som kurslitteratur utan andra komplement.

Dimeo har gjort ett betydelsefullt och övertygande arbete med *A History of Drug Use in Sport*. Den rekommenderas alla som vill bilda sig en uppfattning om dopningsfrågan i ett historiskt perspektiv. Men det snäva tidsperspektivet gör att den inte är sig själv nog för den som vill få en helhetsbild av dopningsfrågan.

© **Björn Sandahl 2008**

 Köp boken från Adlibris.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Køb bogen fra eLounge.dk